

Topluma Yönelik Sağlık ve Adalet Hizmetlerinde Hekim Gücü Sorunu

Prof. Dr. Talia Bali AYKAN

Sağlık ve adli tıp hizmetlerinin doyurucu bir düzeyde yürütülmesi kuşkusuz bu alanda çalışan tüm personelin -ve özellik ile hekimlerin sayı ve nitelik bakımından yeterli olmasını zorunlu kılar.

Sağlık hizmetlerinin kişiye yönelik iyileştirici hekimlik ve topluma yönelik halk sağlığı hizmetleri olarak iki alana ayrılabiliriz. Adli tıp hizmetleri de topluma yönelik hizmetlerden olduğu için bu konuyu halk sağlığı ile bir arada ele almak gerekir.

Topluma yönelik sağlık ve adalet hizmetlerinin geliştirilmesi-öncelikle- yeter sayı ve nitelikte Halk Sağlığı, Patoloji ve adli tıp uzmanı yetiştirmek ile olanak içine girer.

Çağdaş uygar ülkelerde topluma yönelik koruyucu hizmetler bireyin yaşamını kurtarmayı amaçlayan "iyileştirici hizmetler" in önüne alınmıştır. Çünkü, daha etkin ve daha ucuzdur. Koruyucu hekimlik sağlığı koruma yöntemlerini kayıt tutma yöntemlerini ve bütün bunların örgütlenmesinin yöntemlerini öğretir. Toplumumuzun gerçekleri ile içiçe yaşayan ve sağlıkla ilgili bütün tıp dışı kurumlarla işbirliği halinde bulunan bir uygulamalı bilim dalıdır. Bu bakımdan tıp alanında bütün yönetici kadroların aslında halk sağlığı uzmanlarınca doldurulması gerekmektedir.

Ülkemizde her tür hastalığın ve çocuk ölümlerinin gerçek sıklığı ve bilimsel nedenleri tam olarak bilinmiyor. Bunun nedeni, hastaların doktora geç gelmesi ya da hiç gelememesi, büyük sağlık merkezlerinde bile araç, gereç ve personel yetersizliği ile gerekli kayıtların tutulmamasıdır. Böylece hastalığına tanı konmadan ölen hasta, patolojik yokluğu yüzünden, hastalığını ya da hastalıklarının bir sır olarak toprağa götürür. Yaptığımız otopsi göstermektedir ki, hastada, başlangıç halde bulunması nedeniyle semptom vermeyen, açık seçik semptom vermeyerek gözden kaçan çok hastalık vardır. Bunlar arasında kanser, tüberküloz ve bazı parazitler hastalıklar sayılabilir. Tanısı konarak tedavisi yapılmakta iken ölmüş bir hastada ölümün mekanizması kesin olarak ancak otopsi ile ortaya çıkarılmaktadır. Klinikçi hekim, otopside kazandığı bilgisini diğer hastalarına uygulayarak iyileştirici hekimlikte büyük yarar sağlar. Ayrıca ülkede hastalıkların gerçek ve kesin sayıları saptanması, tıbbi istatistikler gerçek dışı olmaktan kurtulmuş ve böylece topluma verilecek sağlık hizmetlerinin yönü ve yoğunluğu bilimsel olarak saptanmış olur. Bu bakımdan memleketimizde patolojik

S.S.Y. Bakanlığı için en az herhangi bir klinikçi kadar gereklidir.

Patolog, adli otopsielerde bilirkişi niteliğini taşıyan tek görevli olması nedeniyle varlığından kaçınılmaz bir uzmandır. Hekimin sağlıklı bir yargıya varabilmesi için sorduğu sorulara, yani kesin ölüm nedeni, ölümün müessir fiile daha önce bulunan bir hastalığın eklenmesiyle oluşup oluşmadığı, yeni doğan ölümünün cinayete bağlı olup olmadığı sorularını, en az 3 yıl patoloji disiplininde çalışarak otopsi yapmış bir patolog doğru olarak yanıtlandırabilir. Böyle yapılmamış ve adaleti yanıtlan adli tıp raporları halkın devlete güvenini sarsar, ayıbı aileyi ve gelecek kuşakları çok rahatsız eder, ya da tersine, suç için geniş ve cezasız uygulama alanları yaratır.

Adli tabipler adalet örgütünün temel taşıdır. Patolog, bilirkişi ile otopsiyi yöneten adli makam arasında köprüyü oluşturur, olayın tıbbi ve adli yönlerini birleştirir ve adli makama bir bütün olarak eksiksiz ve onun rahatlıkla anlayıp kullanabileceği bilgiyi verir.

Ülkemizde Durum Nedir? Ülkemizde halk sağlığı, patoloji ve adli tıp uzmanları yok denecek kadar azdır. S.S.Y.B. Sağlık Müdürlüklerine ve grup başkanlıklarına, değil halk sağlığı uzmanı, atayacak hekim bulamamaktadır. Sağlık Bakanlığı'ndan edindiğimiz bilgiye göre 67 ilin 38'inde 42 patolog vardır. İstanbul'un belli başlı hastanelerine aylardır patolog bulunamamaktadır. Adli tabip sayısı Adli Tıp Yasası'nın sağladığı olanaklar altında artma eğilimi göstermiştir. Ancak sayı kamu gereksinimine göre gene de yetersizdir.

Bu Üç Tür Uzmanın Az Oluşunun Nedenleri: Nedenleri 4 grupta toplayabiliriz.

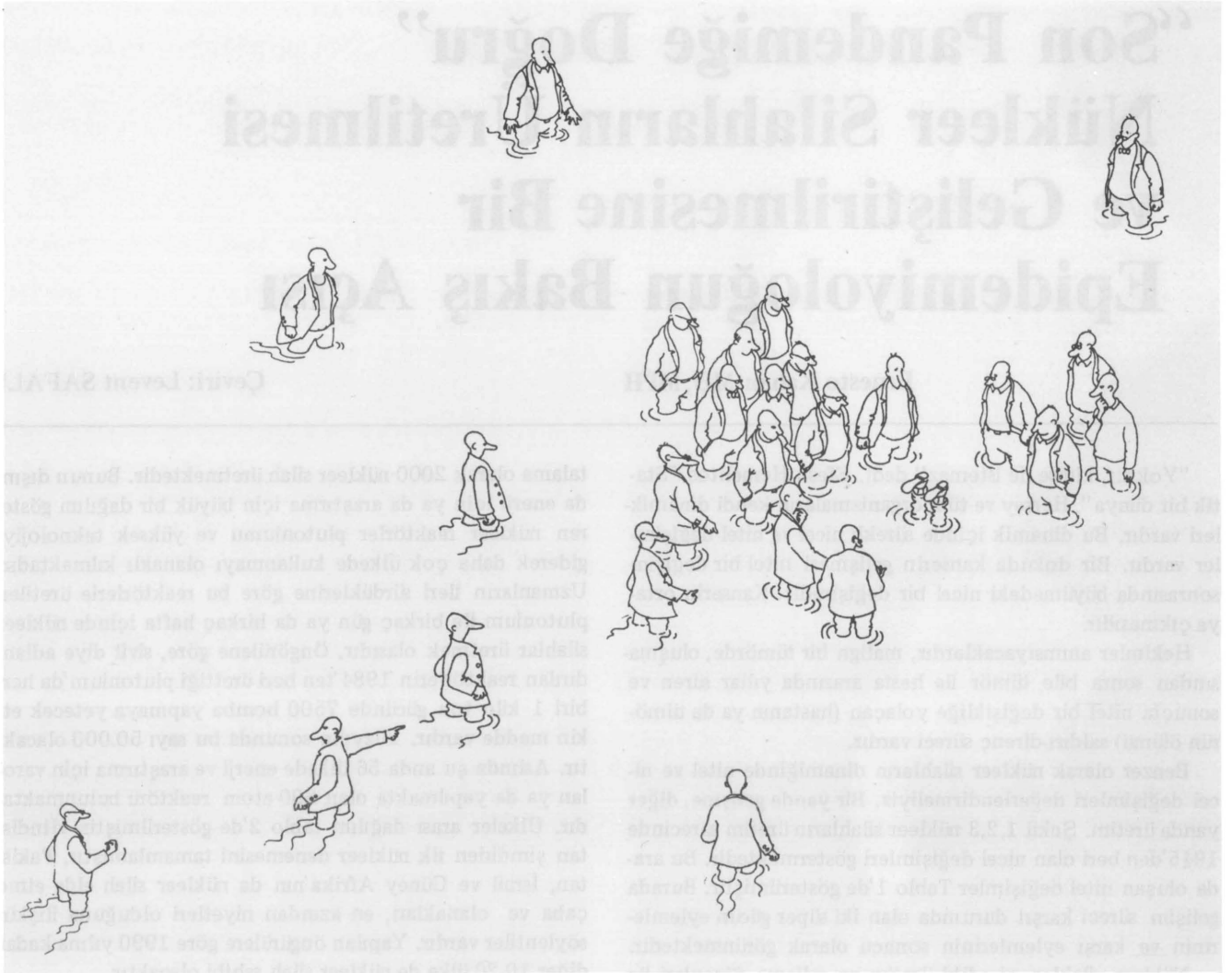
a) Her üç uzmanlık dalı serbest hekimlik yapması olanaksız olan uzmanlık dallarıdır, maaşla geçinmek zorundadırlar Buna karşın tıbbın en yorucu uzmanlık dallarındandırlar.

b) Bu üç uzmanlık koluna sahip çıkması gereken iki bakanlık bu işi tamamen kişisel isteklere bırakmışlardır.

c) Devlet Planlama Teşkilatı bu konuları benimsememektedir.

d) Üniversite yöneticileri bu gerçekleri gözönüne alarak en az kadroları bunlara vermişlerdir.

Çözüm: İlk ve en önemli koşul bu üç uzmanlığın parasal olanaklar bakımından özendirici duruma getirilmesidir. Ga-

zetelerde hükümetce hekimlik ve savcılığın özendirici duruma getirilmeleri kararının alındığı haber verilmektedir. Bu karar adli tabiplik, koruyucu hekimlik ve patoloji dallarına yaygınlaştırılmalıdır.

Buna paralel olarak, Devlet Planlama Teşkilatı'nın, S.S.Y Bakanlığı'nın, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişki kurarak, yükledikleri işin ağırlığı ve toplumsal önemi hesaba katılmadan en az kadro verilmiş olan koruyucu hekimlik, adli tıp ve patoloji anabilim dallarının kadrolarının artırılmasına öncülük etmesi gerekmektedir.

SONUÇ: Ülke kalkınmasında temel öge insan gücüdür. İnsan gücünün gerekli sayısal ve niteliksel bir düzeyde tutulması, Anayasa'nın maddelerinde kamu hizmetleri olarak belirlenmiş ve bu arada sağlığa ve adalete ilişkin hizmetlerle S.S.Y. ve Adalet Bakanlıkları görevlendirilmiştir. Kullanılan elemanlar ise koruyucu hekimlik adli tıp ve patoloji uzmanlarıdır.

Bu uzmanlar serbest meslek uygulamasından hemen tamamen yoksun olup, maaşla geçindiklerinden, hekimler bu dalları yeğlemezler. Sonuç olarak, bu dallardaki doktorlar yok derecesinde azdırlar.

Topluma yönelik sağlık ve adalet hizmetleri, kişisel çıkar hesaplarına bırakılmayacak kadar kapsamlı ve yaşamsal önemde kamu hizmetleridir. En alt düzeyde hizmet için gereken uzman sağlanmasından ise, bu iki bakanlık sorumludur.

Bakanlıklar bu tür uzmanlardan yoksun kaldıkça, Anayasa'nın buyurduğu hizmetleri anılan en alt düzeyde bile sürdüremezler.

Devlet Planlama Teşkilatı, Adalet Bakanlığı ve S.S.Y Bakanlığı bir yandan özendirici önlemler alırken, buna koşut olarak Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişkiye geçerek bu üç anabilim dalının Tıp Fakültelerindeki kadrolarının artırılması sağlanmaları gereklidir.